

*Провідний експерт
сектору біотехнологій та харчової промисловості
відділу хімічних технологій
управління експертизи заявок на винаходи, корисні
моделі та компонування напівпровідникових виробів
департаменту експертизи заявок
на об'єкти промислової власності УКРНОІВІ
Євгенія БАХМАЧ*

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ТРАДИЦІЙНИХ ЗНАТЬ, ТРАДИЦІЙНИХ ВИРАЖЕНЬ КУЛЬТУРИ ТА ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ

Піктограми-смайлики, які ми часто використовуємо сьогодні в повідомленнях для вираження певних емоцій, є частиною культури Японії. Як провести відмінності між традиційними знаннями та традиційними вираженнями культури, що використовуються у всьому світі, такими як смайлики, та предметами, які підлягають охороні? Хто є їх бенефіціарами та які з них є охороноздатними? Чи потрібно дотримуватися формальних вимог при наданні охорони традиційним вираженням культури та чи має їх охорона обмежуватися часовими рамками? Чи мають бути створені цифрові бази з інформацією про генетичні ресурси та традиційні знання, доступні як джерело рівня техніки для захисту генетичних ресурсів та традиційних знань? Можливо вони стануть важливим інструментом, який надаватиме доступ до генетичних ресурсів та традиційних знань та дозволить знизити кількість помилково виданих патентів, однак чи забезпечить це захист генетичних ресурсів та традиційних знань корінних народів? Яким чином охороняти інформацію, що знаходиться в базі даних, від несанкціонованого використання, пов'язаного зі створенням штучного інтелекту? Як знайти баланс між інтересами корінних народів, патентних відомств та бюрократичних органів?

Ці та інші питання розглядалися на 46-й сесії Міжурядового комітету з інтелектуальної власності, генетичних ресурсів, традиційних знань та фольклору Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO/GRTKF/IC/46), що відбулася на початку весни 2023 року в штаб-квартирі ВОІВ, м. Женева, у

гібридному форматі. В сесії брали участь (у режимі відеоконференції з використанням онлайн-платформи ВОІВ) представники Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» як делегація від України.

На початку роботи 46-ї сесії представники Регіональної групи країн Центральної Європи та Балтії (СЕБС/ЦЄБ) Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO/ВОІВ), повноправним членом якої Україна стала з березня 2022 року, а також представники Швеції та Швейцарії виступили з промовою стосовно порушення російською федерацією ст. 2 п/п 4 Уставу ООН щодо політичної незалежності та територіальної недоторканності держави Україна та зазначили, що їх країни підтримують резолюцію ES 11/1 Генеральної Асамблеї ООН, яка рішуче засуджує спробу анексії територій України і є чітким міжнародним свідченням того, що жодна територіальна анексія із застосуванням сили або загрози її застосування не може визнаватися законною, та висловили постійну підтримку і солідарність з Україною та українським народом. Також акцентували увагу на бажанні отримати більше інформації щодо застосування ВОІВ документа А/63/8 «Пропозиція щодо допомоги та підтримки інноваційного та творчого сектору і системи інтелектуальної власності України». Було зазначено, що неприпустимо, щоб одна країна нападала на іншу, руйнуючи її інфраструктуру та вбиваючи цивільне населення; що неможливо підтримувати співпрацю з країною, яка продовжує нищити культуру іншого народу. Знищення народу України – його генетичних ресурсів, традиційних знань та виражень культури – саме на це спрямовані дії агресора.

Основні напрямки роботи та результати 46-ї сесії Міжурядового комітету з інтелектуальної власності та генетичних ресурсів, традиційних знань та традиційних виражень культури/фольклору (WIPO/GRTKF/IC/46) такі:

– обговорено питання щодо поповнення Фонду добровільних внесків, який на даний момент майже порожній, для того, щоб представники корінних народів могли бути учасниками наступних сесій та Дипломатичної конференції, оскільки

без їх участі прийняття окреслених статей є неприйнятним з огляду на саму суть поставлених питань щодо охорони традиційних знань, традиційних виражень культури та генетичних ресурсів. За відсутності представників корінних народів на Дипломатичній конференції її проведення не матиме ніякого сенсу (документи WIPO/GRTKF/IC/46/3, WIPO/GRTKF/IC/46/INF/4 та WIPO/GRTKF/IC/46/INF/6);

– розглянуто попередні проекти статей (документ WIPO/GRTKF/IC/46/4 й документ WIPO/GRTKF/IC/46/5) та розроблено подальші тексти – проекти статей про «Охорону традиційних знань» (документ WIPO/GRTKF/IC/46/6) і «Охорону традиційних виражень культури» (документ WIPO/GRTKF/IC/46/7), які у співпраці з фасилітаторами було передано до 47-ї сесії IGC – документи продовжують бути основою для подальшої роботи на IGC/47;

– заслухано та взято до відома:

Звіт про компіляцію матеріалів з баз даних, що стосуються генетичних ресурсів та пов'язаних з ними традиційних знань (документ WIPO/GRTKF/IC/46/8), Звіт стосовно матеріалів щодо режимів розкриття інформації, що стосується генетичних ресурсів та пов'язаних з ними традиційних знань (документ WIPO/GRTKF/IC/46/9), а також інформацію щодо правових принципів стосовно міжнародного документа (документ WIPO/GRTKF/IC/46/10);

інформацію щодо спільної рекомендації стосовно генетичних ресурсів та пов'язаних з ними традиційних знань (документ WIPO/GRTKF/IC/46/11), щодо спільної рекомендації з використання баз даних для надання охорони генетичним ресурсам та пов'язаним з ними традиційним знанням (документ WIPO/GRTKF/IC/46/12); щодо традиційних виражень культури: дискусійний документ (документ WIPO/GRTKF/IC/46/13); щодо прикладів традиційних знань, які розглядаються з метою актуалізації обговорення на предмет охороноздатності різних об'єктів (документ WIPO/GRTKF/IC/46/14);

інформацію щодо словника ключових термінів, пов'язаних з інтелектуальною власністю, генетичними ресурсами, традиційними знаннями та

традиційними вираженнями культури (документ WIPO/GRTKF/IC/46/INF/7), а також оновлену інформацію щодо технічного огляду ключових питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю, проєктів документів ВОІВ щодо генетичних ресурсів, традиційних знань та традиційних виражень культури у рамках прав корінних народів (документ WIPO/GRTKF/IC/46/INF/8).

Основні обговорення були зосереджені на фундаментальних елементах документів, оснований на пропозиціях фасилітаторів: «суспільне надбання», цілі, захист/критерії прийнятності, бенефіціари, звичайне право, обсяг/термін захисту, національний режим, винятки та обмеження, формальності, транскордонне співробітництво, огляд, спрощення текстів документів. Ці питання неодноразово порушувалися для обговорення й у професійній ІВ-спільноті України.

Також:

– оновлено інформацію щодо словника ключових термінів, пов'язаних з інтелектуальною власністю та генетичними ресурсами, традиційними знаннями та традиційними вираженнями культури (документ WIPO/GRTKF/IC/46/INF/7);

– зазначено, що продовжується обговорення проєкту тексту Голови (наразі неофіційний), який представляє колективний підхід до традиційних знань/традиційних виражень культури;

– зауважено, що неофіційний документ, який є проєктом тексту Голови, буде далі обговорюватися в основному потоці дискусій, тому існує потреба розробити підхід країн Групи ЦЄБ до цього питання;

– окреслено, що, оскільки прогалини в національних позиціях в рамках дискусії щодо пропозицій документів про традиційні знання/традиційні вираження культури залишаються досить значними, то потрібно бути готовими розглянути можливість більш стратегічного підходу для прискорення пошуку шляхів вирішення невизначених питань у цій дискусії;

– важливо, щоб Група ЦЄБ також була готова розглянути питання поновлення мандата IGC напередодні липневої Загальної ради ВОІВ;

– зазначено, що необхідно продовжувати подальшу роботу, попередньо орієнтуючись на те, що Дипломатична конференція з генетичних ресурсів та традиційних знань відбудеться в перші місяці 2024 року.

Зазначені питання, що розглядалися на 46-й сесії Міжурядового комітету, є важливими для України, зважаючи на: проблему захисту прав корінних народів щодо їх генетичних ресурсів, традиційних знань та традиційних виражень культури/фольклору, що потребує окремого підходу; певну специфіку їх виникнення, зберігання та передавання від покоління до покоління; необхідність створення баз даних та національних реєстрів генетичних ресурсів і традиційних знань з можливим подальшим їх інтегруванням в комплексну базу, а також проблему охорони інформації, що знаходиться в таких базах даних, від неправомірного використання та присвоєння, у тому числі, можливо, і від несанкціонованого використання традиційних знань в наукових дослідженнях та розробках промислової продукції. Документи, що розробляються, є дуже інформативними та корисними для розуміння шляхів подальшого розвитку сфери інтелектуальної власності та для ефективної реалізації відповідних змін, формування та реалізації державної політики України у сфері інтелектуальної власності, визначення перспектив розвитку у цій сфері, для подальшого вдосконалення національного законодавства для забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності на території України та на міжнародному рівні.

Всю необхідну інформацію можна знайти за посиланням:
https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=75328